

BIULETYN

KOŁA MIŁOŚNIKÓW DZIEJÓW GRUDZIĄDZA

KLUB „CENTRUM” SPÓŁDZIELNI MIESZKANIOWEJ

R. X: 2012

Nr 27 (332)

Data odczytu: 17.10.2012

Data wydania: 17.10.2012

=====
892. spotkanie

Edward Wiśniewski

Ulica Sienkiewicza.

Ulica Henryka Sienkiewicza w swym rodowodzie należy do młodszych ulic Grudziądza. Ze względu na pełną zabudowę śródmieścia i rozbudowującą się Tabackstrasse (obecnie ul. Mickiewicza) zachodziła konieczność połączenia jej ze Zbożowym Rynkiem (Getreide Markt) poprzez zbudowanie nowej ulicy. W tym celu zbudowano w 1856 r. most przez kanał Trynka.

Zabudowa ulicy rozpoczęła się po lewej stronie kanału od naroży z ulicami Zbożowy Rynek i Górnotoruńska. Na narożu Zbożowego Rynku i nowo powstającą ulicą zabudowania posiadał Börger, radny miejski, kupiec trudniący się handlem artykułami drogowymi jak i spożywczymi. Był on wielkim społecznikiem, to też Rada Miasta nazwała tą ulicę jego imieniem. W okresie międzywojennym tę posiadłość przejął Krzyżanowski (jako nr 1). Po przeciwnej stronie na narożu z ul. 3 Maja (d. Górnotoruńska) budynek należał do Thomaschowskiego, który posiadał hurtownię artykułów spożywczych. Była tam też restauracja Tiberiusa.

W czasie działań wojennych w 1945 r. obydwie narożne budynki jak i most zostały zrujnowane a kanał Trynka w następnych latach zakryty plantami. Pozostała tylko publiczna ubikacja, trochę zmodernizowana, która przedtem mieściła się pod mostem.

Oto pozostałe budynki wg „Księgi adresowej” z 1927 r.

Numery nieparzyste:

Nr 3/5 . Właściciel Paweł Szydłowski, prowadził sklep sprzedaży rowerów i ich naprawy oraz maszyn do szycia po poprzednim właścicielu Otto Hache. Lokatorzy – ks. Józef Józefowicz, katecheta gimnazjalny.

Nr 7. Właściciel Józef Sielski. Lokatorzy – Stanisław Czapczyk, prowadził skład broni i asortymentów myśliwskich. P. Rutkowska miała sklep z instrumentami muzycznymi. Mieszkał tam również dr Adolf Frenzl, lekarz specjalista od chorób skórnych i wenerycznych.

Nr 9. Właściciel Adam Pniewski. Lokatorzy to: Willy Becker, właściciel drogerii, dr Maria Mazur – lekarz. Mieścił się tam sekretariat Związku Towarzystw Powstańców Wojennych DOK VIII.

Nr 21. Własność państwowa. Po I wojnie światowej, w 1920 r. utworzono Gimnazjum Matematyczno-Przyrodnicze i Humanistyczne im. króla Bolesława Chrobrego. Rodowód tej szkoły wywodzi się od 1831 r., kiedy istniała Szkoła Żeńska przy ul. Klasztornej, pod nazwą Höhere Bürgerschule – Wyższa Szkoła Obywatelska. Kiedy pobudowano szkołę przy ul. Sienkiewicza nr 21 w 1901 r. nazwano ją Oberreal-Schule – Wyższa Szkoła Realna, która istniała do 1920 r., kiedy to przejęły ją władze polskie. W czasie działań wojennych w 1945 r. gmach ten od strony wschodniej (boisko) w środkowej części został zniszczony, ale po roku odbudowano ścianę, ale bez trzech witraży. Początkowo po obu skrzydłach tej szkoły odby-

wały się lekcje dla młodzieży starszej i pracującej. W 1946 r. utworzono tam Żeńskie Gimnazjum i Liceum i. króla Bolesława Chrobrego. W następnych latach, po reorganizacji szkół średnich nazwano ją Jedenastoletnia Szkoła Ogólnokształcąca typu podstawowego i Liceum TPD. W 1952 r. szkołę tą przeniesiono do gmachu naprzeciw ulicy pod nr 24. Utworzono w tym gmachu Zespół Szkół Medycznych, oraz po kilku latach dokooptowano IV Gimnazjum i Liceum Ogólnokształcąca. W 2006 r. budynek ten oddano do dyspozycji Uniwersytetu Mikołaja Kopernika w Toruniu, który utworzył w nim Ośrodek Zamiejscowy z wydziałami zarządzania, turystyki i rekreacji, dietetyczny i ratownictwa medycznego.

Nr 23. Własność miejska. Istniała tam Szkoła Powszechna założona w 1877 r. – nr V i VI. W okresie międzywojennym XX w. oprócz szkoły Powszechnej istniały tam szkoły: Kupiecka i Rzemieślnicza oraz Doksztalcania typu wieczorowego. W 1945 r. w czasie oblężenia miasta przez Armie Radziecką szkoła została spalona. Na miejscu tym pobudowano Szkołę powszechną nr 5 z wejściem od ul. Kosynierów Gdyńskich.

Nr 25. Własność Józef Hoffman. Lokatorzy Helena Górską, prowadziła sklep kolonialny.

Nr 27. Własność Józef Hoffman. Lokatorzy – zamieszkiwali tam kupcy Willy Wesle, Artur Lotzen, Jan Aschendorf i inni.

Nr 29-38. W okresie międzywojennym XX w. istniał tam ogród Zakładu Karnego. Przed 1920 r. był użytkowany przez Maksymiliana Frencha, zanim nie pobudował z synem Wikto-rem ogrodnictwa przy ul. Legionów (obecnie osiedle Nowe Tarpno). Na terenie dawnego zakładu Karnego mieści się obecnie targowisko miejskie.

Nr 39. Właściciel Henryk i Maria Gąsiorowscy. Henryk Gąsiorowski, znany Grudziądzanin, społecznik, geograf, krajoznawca, przewodniczący Ligi Morskiej i Kolonialnej. Jego imieniem nazwano ulicę na osiedlu Rząd. Lokatorzy: Nauczyciele: Stanisława Pisarzewska, M. Machlewiczowa, Cezary Kalinowski, Aleksander Kwiatkowski, Gizela Duchewicz. Adwokaci: Adam Wroniecki, Bolesław Firyn i dr Edmund Bernecki.

Numery parzyste;

Nr 4. Właściciel Teodor Suwalski, prowadził sklep rzeźnicki. Lokatorzy Teofil Gruszczyński, posiadacz piekarni i Adolf Pinnior – zakład fryzjerski.

Nr 6. Berta Gentsch. Lokatorzy Aniela Skibińska, prowadziła sklep towarów krótkich.

Nr 8. Leon Kruszczyński, wraz z żoną posiadał sklep kolonialny. Lokatorzy Frida Hellig, sklep materiałów krótkich a Anna Gawerska pod szyldem „Nasz sklep krajowy” prowadziła sklep z artykułami piśmiennymi. Dr Kurzajewski miał swój gabinet ortopedyczny.

Nr 10. Właściciel Maria Schroeder. Lokatorka Wojtaszewska miała sklep z bławatami.

Nr 42. Właścicielka Joanna Makowska prowadziła biuro Urzędu Skarbowego Podatków Bezpśrednich i Opłat Skarbowych. Lokatorzy: dr Kazimierz Korzeniewski miał swój gabinet. Był specjalistą od chorób płucnych z własnym aparatem Roentgena. Poza tym był przewodniczącym „Związku Peowiaków” (Polska Organizacja Wojskowa). Istniał w tym domu także sekretariat Komitetu Miejskiego Koła Rob. BBWR (Bezpartyjny Blok Współpracy z Rząd- dem).

Nr 14. Właściciel Zygmunt Grygier – lekarz, prowadził „Prywatną Klinikę Chirurgiczną. M. Majewska prowadziła sklep kwaciarnie.

Nr 16. Właściciel Otto Kahrau, wraz z synem Erichem prowadził sklep sprzedaży mebli i dywanów. Na zapleczu był ich „Fabryka Mebli”. Z chwila wytyczenia terenu na przyszłą ul. Piłsudskiego pobudowali pod nr 2 „Fabrykę Mebli Kahrau”, która istniała aż do czasu pobudowania marketu „Kaufland”.

(W 1945 r. fabryka ta została upaństwowiona). W okresie dwudziestolecia międzywojennego w budynku tym Otylia Millerowa prowadziła sklep z zabawkami.

Nr 18 a. W budynku tym od strony ul. Sienkiewicza był „Polski Bank Rolny”, a od strony ul. Mickiewicza „Polski Bank Handlowy”.

Nr 22. Właściciel Władysław Marchwiński. Lokatorzy Wł. Dąbrowski, miał sklep i warsztat piekarniczy a Franciszek Toczłowski – zakład malarski.

Nr 24. Własność Państwowa. Mieściło się tam Państwowe Gimnazjum i Liceum Ogólnokształcące im Jana III Sobieskiego. Budynek ten powstał w 1881 r. i mieściło się tu „Gimnazjum Królewskie”. Pierwszym dyrektorem szkoły był Sygfried Anger. Z jego inicjatywy założono Towarzystwo Starożytności. W 1883 r. egzamin dojrzałości zdał m. in. Walther Nernste, późniejszy laureat Nagrody Nobla z dziedziny fizyki. Po 1920 r. nazwano szkołę „Państwowe Gimnazjum Klasyczne” a w 1938 r. „Gimnazjum im. Jana III Sobieskiego”. Po II wojnie światowej, w 1945 r. utworzono Państwowe Koedukacyjne Gimnazjum i Liceum Ogólnokształcące im. Jana III Sobieskiego. W 1948 r. szkoła ta nosiła nazwę „Szkoła Ogólnokształcąca Stopnia Licealnego im. króla Jana III Sobieskiego. Na początku lat 50-tych XX wieku przeniesiono ją na ul. Marcinkowskiego, gdzie pozostaje do dziś jako II Liceum Ogólnokształcące im. Jana III Sobieskiego.

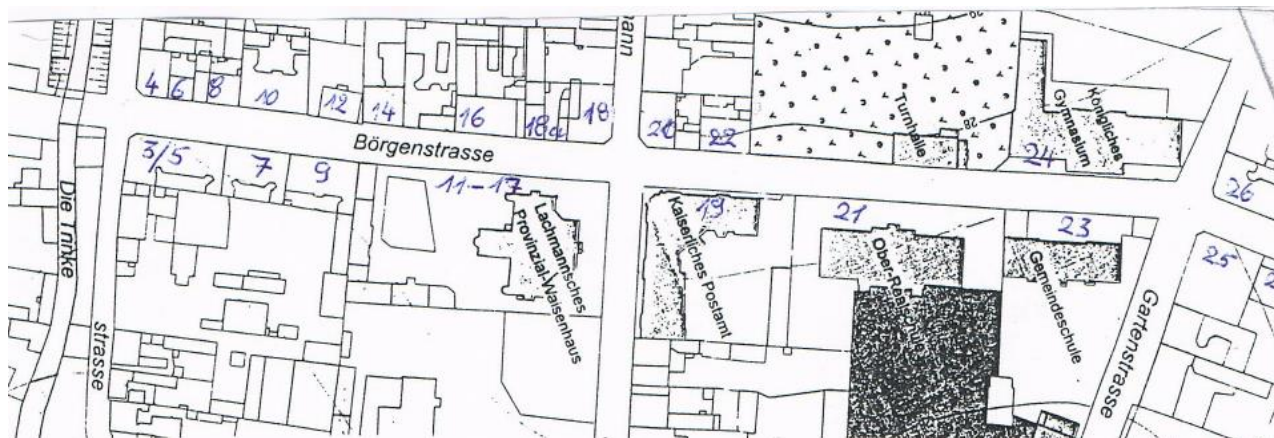
Nr 26. Właściciel Maksymilian French. Budynek powstał w 1893 r. Zagospodarował on również ogrody naprzeciw ulicy Sienkiewicza nr 29-38, które przejął po I wojnie światowej Zakład Karny.

Nr 28. Właściciel Franciszek Ruciński. Lokatorzy – Józef Rozkwitalski.

Jak z tego wynika, ulica Sienkiewicza w początkowej fazie była zamieszkała do ul. Mickiewicza przez właścicieli sklepów i zakładów usługowych. Druga faza rozwoju nastąpiła po wojnie prusko-francuskiej 1870 r. do ul. Kosynierów Gdyńskich, kiedy z kontrybucji wojennej powstały gmachy państwowe – szkoły i poczta. Końcowy etap obejmował budowę dalszej ulicy, do ulicy Sikorskiego (dawniej Amtstrasse), w celu połączenia tej dzielnicy ze śródmieściem. Znajdowały się tam budynki państwowe jak: Sąd, szpital, budynki Urzędu Miejskiego, browar Kuntersztyn itd.

Ulica Sienkiewicza uzyskała miano „Ulicy lekarzy, adwokatów i nauczycieli, gdzie w pobliżu były ich zakłady pracy. W tej chwili jest to jedna z ulic reprezentacyjnych miasta Grudziądza.

Ps. Budynki o nr 11-17, 18.19.20 zostały opisane w Biuletynie KMDG nr 30 (299) pt. Ulica Mickiewicza w okresie międzywojennym 1920-39”.

Wycinek mapy miasta Grudziądza z 1912 r.

(L.B.S.)

Redakcja: Tadeusz Rauchfleisz, KMDG. Logo KMDG wykonał Grzegorz Rygielski.